

PIOTR MOSKAŁA, PAWEŁ RADOMSKI
Instytut Zootechniki - Państwowy Instytut Badawczy

UPOWSZECHNIANIE WYNIKÓW BADAŃ NAUKOWYCH W ROLNICTWIE (NA PRZYKŁADZIE INSTYTUTU ZOOTECHNIKI – PIB I JEGO WSPÓŁPRACY Z JEDNOSTKAMI DORADZTWA ROLNICZEGO)

1. Wstęp

Współczesny świat stawia przed nauką nowe wyzwania. Skuteczne upowszechnianie wyników badań naukowych jest możliwe tylko poprzez współpracę z praktyką. Takie działanie wymaga jednak ścisłej synchronizacji i kooperacji. W planowanych działaniach na rzecz upowszechniania wyników badań naukowych, szczególny nacisk powinien zostać skoncentrowany na maksymalnym wykorzystaniu potencjału istniejącego w tzw. trójkącie wiedzy „*edukacja - badania naukowe - innowacje*”.

Wprowadzanie na rynek nowych wyrobów usług i technologii to efekt współpracy świata edukacji nauki i praktyki. Niestety w Polsce pozostaje w tej kwestii jeszcze dużo do zrobienia. Polska nauka – według E. Chyłka [2006] – pracująca na rzecz rolnictwa, rynków rolnych i wsi stojąc przed kolejnymi wyzwaniami, w dalszym ciągu działa w warunkach rozproszenia organizacyjnego i stopniowego zmniejszania skali finansowania badań zarówno z budżetu państwa, jak i źródeł pozabudżetowych. Ten stan będzie wymuszał poszukiwanie najkorzystniejszych możliwych do zastosowania rozwiązań, w tym do podejmowanych przez środowisko nauki i doradców ściślejszej współpracy i działań na rzecz odbiorców wyników ich pracy.

2. Krótka charakterystyka Instytutu Zootechniki – PIB i jednostek doradztwa rolniczego

W działalności zaplecza naukowo-badawczego dla sektora rolno-spożywczego i obszarów wiejskich E. Chyłek [2009a] wyodrębnia jednostki,

których zakres działalności statutowej obejmuje następujące obszary badań związanych z tematyką:

- roślinną,
- zwierzęcą, w tym rybną,
- inżynierii rolno-środowiskowej,
- ekonomiki rolnictwa,
- przetwórstwa rolno-spożywczego
- społeczną wsi i rolnictwa

Zgodnie z ustawą z dnia 25 lipca 1985 r. *o jednostkach badawczo-rozwojowych* jednostkami badawczo-rozwojowymi są państwowe jednostki organizacyjne wyodrębnione pod względem prawnym, organizacyjnym i ekonomiczno-finansowym, tworzone w celu prowadzenia badań naukowych i prac rozwojowych, których wyniki powinny znaleźć zastosowanie w określonych dziedzinach gospodarki narodowej i życia społecznego [Dz. U. z 2001 nr 33, poz. 388 z późn. zm.]¹.

Instytut Zootechniki działający w obszarze tematyki produkcji zwierzęcej, jako jeden z najważniejszych polskich instytutów od 2006 roku posiada status Państwowego Instytutu Badawczego. Od początku istnienia (został powołany do życia 1 czerwca 1950 roku) działalność Instytutu determinowana była koniecznością wychodzenia naprzeciw bieżącym, a także przyszłym potrzebom polskiej hodowli. W tym celu prowadzone są na szeroką skalę prace badawczo-rozwojowe w zakresie nauk zootechnicznych i pokrewnych, sklasyfikowanych jako prace badawczo-rozwojowe w dziedzinie nauk leśnych, rolniczych i weterynaryjnych oraz w dziedzinie nauk biologicznych i środowiska naturalnego.

Centrum Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Brwinowie wraz z oddziałami w Krakowie, Poznaniu i Radomiu zostało przekształcone z

¹ Wg E. Chyłka [Chyłek 2009] w Polsce badaniami naukowymi na rzecz rolnictwa i rynków rolnych i rozwoju wsi zajmują się:

- jednostki badawczo-rozwojowe (jbr) w liczbie 16, nad którymi nadzór sprawuje Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi;
- szkoły wyższe (w ramach 47 wydziałów) nadzorowane przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego;
- placówki naukowe w liczbie 9 podległe Polskiej Akademii Nauk
- oraz w części jednostki podległe innym resortom, w tym Ministrowi Gospodarki, Ministrowi Zdrowia czy Ministrowi Środowiska. [E. K. Chyłek 2006]

Krajowego Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich mocą ustawy z dnia 22 października 2004 „o jednostkach doradztwa rolniczego” i w obecnej formie rozpoczęło swoją działalność od początku stycznia 2005 roku. CDR obejmuje swoim zasięgiem cały kraj. Zadania uwzględnione w ustawie mają na celu przede wszystkim podnoszenie konkurencyjności rynkowej gospodarstw rolnych, a także wspieranie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich poprzez [Dz. Ustaw nr 251, poz. 2507]:

- przygotowywanie i wprowadzanie jednolitych sposobów działania ośrodków doradztwa rolniczego w zakresie realizowanych przez nie zadań,
- przygotowywanie i przekazywanie ośrodkom doradztwa materiałów informacyjnych i szkoleniowych,
- opracowywanie analiz i prognoz w zakresie rozwoju doradztwa rolniczego,
- prowadzenie szkoleń dla pracowników ośrodków doradztwa,
- prowadzenie doskonalenia nauczycieli szkół rolniczych w zakresie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich,
- tworzenie i prowadzenie centralnego systemu informacji i baz danych na potrzeby doradztwa rolniczego,
- organizowanie szkoleń, pokazów, seminariów i konferencji oraz innych przedsięwzięć w zakresie rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich oraz rolnictwa ekologicznego,
- koordynowanie zadań w zakresie rolnictwa ekologicznego wykonywanych przez ośrodki doradztwa,
- upowszechnianie wyników badań naukowych w praktyce rolniczej.

Warunkiem realizacji tych zadań jest nawiązanie relacji i ścisła współpraca z ośrodkami doradztwa rolniczego, placówkami naukowo-badawczymi, oraz innymi organizacjami pracującymi na rzecz rozwoju wsi i rolnictwa, a ponadto instytucjami administracji rządowej i samorządowej oraz organizacjami rolników. Wojewódzkie Ośrodki Doradztwa Rolniczego (WODR), których struktury organizacyjne zlokalizowane są na terenie poszczególnych województw, zostały utworzone mocą wspomnianej wcześniej ustawy *o jednostkach doradztwa rolniczego* z wcześniejszych Ośrodków Doradztwa Rolniczego. W WODR są zatrudnieni między innymi doradcy rolniczy i specjaliści w zawodach rolniczych, którzy obok działalności doradczej, informacyjnej i

kształceniowej zajmują się też doświadczalnictwem (głównie polowym), wdrażaniem nowości i upowszechnianiem innowacji rolniczych. Dla sprawnej realizacji swych zadań wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego współpracują z instytutami i uczelniami rolniczymi, izbami rolniczymi, samorządami terytorialnymi oraz organizacjami i związkami rolników.

3. Misja Instytutu Zootechniki – PIB

Od początku swojego istnienia Instytut Zootechniki wyznaczył sobie jako główny cel - działanie na rzecz praktyki rolniczej. Formowanie profilu takiej działalności zapoczątkowano już w 1951 roku [S. Płonka 2000]. Aktualnie Instytut Zootechniki posiadający status Państwowego Instytutu Badawczego prowadzi działalność naukowo-badawczą realizowaną w sześciu działach naukowych, Centralnym Laboratorium i Krajowym Laboratorium Pasz, a także w jedenastu placówkach doświadczalnych zlokalizowanych na terenie całego kraju. Właśnie w zakładach doświadczalnych pracownicy naukowcy mogą sprawdzać słuszność swoich założeń badawczych, a ich pozytywne zweryfikowane efekty przygotowywać do wdrożeń.. Wzrost zainteresowania wynikami badań i ich transferem do praktyki rolniczej wpłynęły na podjęcie decyzji o utworzeniu w Instytucie działu zajmującego się komercjalizacją badań i współpracą z praktyką.

Obecnie pojawiają się i to praktycznie ze wszystkich kierunków, w tym zwłaszcza nauki, doradztwa i praktyki tendencje do zacieśniania współpracy jednostek naukowo-badawczych z ośrodkami doradztwa rolniczego. Rośnie świadomość co do konieczności takiego współdziałania i wykorzystania wszystkich możliwych modeli upowszechniania wiedzy i postępu w rolnictwie, w tym podażowo-popytowego, podażowego i popytowego [A. Wiatrak 2009]. Zdaniem Bogumiły Kapłon [2006] powinno to odbywać się według następującego schematu: naukowiec kreuje wiedzę, doradca przekazuje ją rolnikowi, a następnie rolnik wykorzystuje ją w praktyce:

naukowiec → doradca rolny → rolnik

Jednym z ważnych instrumentów wsparcia transferu wyników badań naukowych do praktyki powinny być środki na działalność wspomagającą badania (DWB) [E. Chyłek, 2005]. Jednak obecna sytuacja finansowa nie

wpływa korzystnie na wzajemne relacje. Wciąż nie wystarczające są nakłady na naukę oraz doradztwo rolnicze. Powyższe działania, aby przynieść wymierne efekty każdej ze stron, w tym także odbiorcom wyników badań naukowych wymuszają partycypowanie w kosztach procesu:

badania → przystosowanie wyników do praktyki → transfer wyników badań.

4. Współpraca Instytutu Zootechniki PIB z jednostkami doradztwa rolniczego²

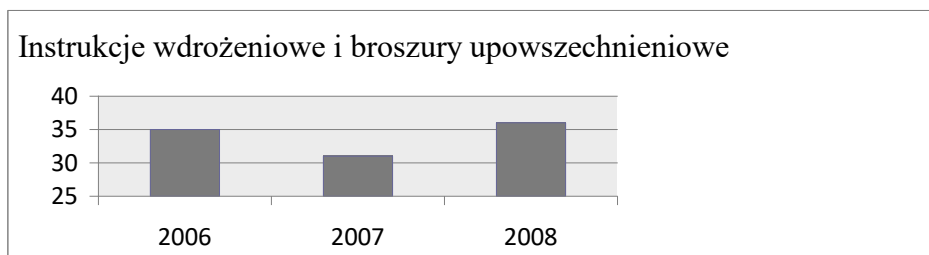
Dotychczasowa współpraca Instytutu Zootechniki PIB z wojewódzkimi ośrodkami doradztwa rolniczego polega głównie na przekazywaniu im wyników oceny wartości hodowlanej zwierząt, a także potwierdzaniu zgodności pochodzenia zwierząt (por. rys. 1). Ponadto Instytut udostępnia zainteresowanym pracownikom WODR oferty zadań wdrożeniowych i upowszechnieniowych wraz z właściwymi instrukcjami. Należy tu dodać, że Instytut dąży do systematycznego wzrostu nakładów tych swych wydawnictw, którymi zainteresowani są doradcy rolniczy a ponadto planuje je udostępniać na stronie internetowej. Ponieważ zakłady doświadczalne Instytutu Zootechniki PIB, dysponują znakomitą bazą szkoleniowo-doświadczalną, prowadzi się w nich doskonalenie zawodowe doradców rolniczych, przy maksymalnym wykorzystaniu posiadanego potencjału technologicznego i praktycznej wiedzy zatrudnionych tam pracowników. Należy tu dodać, że pracownicy naukowcy tych zakładów, oprócz działalności dydaktycznej i badawczej, popularyzują wyniki swoich badań zarówno w formie opracowań naukowych, jak i materiałów na konferencje krajowe i międzynarodowe,

² Treść tego rozdziału została przygotowana w oparciu wnioski z seminarium „Współpraca Instytutu Zootechniki PIB z Ośrodkami Doradztwa Rolniczego”, jakie odbyło się w dniach 21 i 22 stycznia 2009 roku w Instytucie Zootechniki – PIB w Balicach. Przedmiotowe seminarium - w którym wzięli udział przedstawiciele Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Centrum Doradztwa Rolniczego, dyrektorzy Ośrodków Doradztwa Rolniczego, prezesi i dyrektorzy zakładów doświadczalnych IZ PIB oraz pracownicy naukowcy Instytutu - zorganizowane zostało przez Departament Doradztwa, Oświaty Rolniczej i Nauki Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Instytut Zootechniki PIB.

6

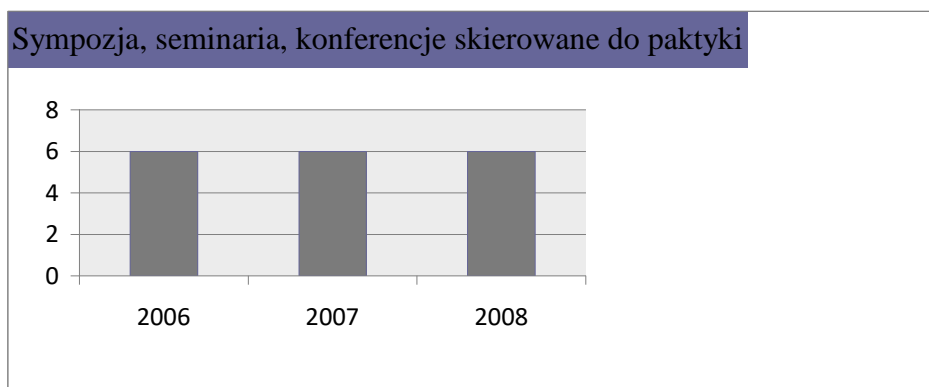
w których na ogół biorą też udział przedstawiciele doradztwa rolniczego i praktyki rolniczej.

Rys. 1. Liczba opracowanych instrukcji wdrożeniowych i broszur upowszechnionych przez Instytut Zootechniki - PIB w latach 2006-2008

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Instytutu Zootechniki – PIB

Rys. 2. Sympozja, seminaria i konferencje skierowane do praktyki przez Instytut Zootechniki –PIB w latach 2006-2008

Źródło: Opracowane własne na podstawie danych Instytutu Zootechniki – PIB

Dane prezentowane na rys. 2 – dotyczące sympozjów, seminariów i konferencji skierowanych do praktyki – wskazują, iż we wszystkich wymienionych formach kontaktów środowiska nauki z doradcami rolniczymi i praktyką rolniczą występuje wyraźna stagnacja. W opinii

przedstawiciele Instytutu Zootechniki – PIB zwiększenie aktywności współpracy z doradztwem rolniczym i praktyką wymaga podjęcia przez tę placówkę właściwych działań organizacyjnych. Mogłyby się one wyrażać w utworzeniu w niej specjalnych komórek organizacyjnych lub wytypowaniu osób do koordynacji przepływu informacji między Instytutem, jednostkami doradztwa rolniczego i finalnymi odbiorcami wyników badań. Ponadto w celu zapewnienia efektywnego obustronnego działania wydaje się koniecznym zdefiniowanie modelu gospodarstwa do którego „dociera” doradztwo rolnicze oraz stworzenie bazy gospodarstw referencyjnych. Zasadnym może być też podejmowanie wspólnych z wojewódzkimi ośrodkami doradztwa rolniczego działań na rzecz pozyskiwania środków unijnych, co pozwoliłoby sprawniej pokonywać bariery ekonomiczno-finansowe blokujące rozwój tych organizacji. Instytut, który już nabył doświadczenia w realizacji tego typu przedsięwzięć zdaniem jego przedstawicieli może być dobrym partnerem do takiej współpracy.

4. Podsumowanie

Obecnie polscy rolnicy zaczynają coraz bardziej doceniać wyniki badań naukowych, które można zastosować bezpośrednio w praktyce, co w efekcie przełoży się pozytywnie na lepszy efekt ekonomiczny ich działalności rolniczej. Instytut bazując na swoim 60-letnim doświadczeniu stara się sprostać oczekiwaniom współczesnego rolnictwa. Znaczącą rolę odgrywają w tym działania związane z upowszechnianiem wyników badań naukowych. Jednakże ze względu na ograniczone możliwości finansowe skala tych działań jest niższa niż oczekiwania środowiska rolniczego. By temu zaradzić jbr, w tym także Instytut Zootechniki aplikują o środki, pochodzące z funduszy Unii Europejskiej, skierowane na tego typu przedsięwzięcia. Te działania pozwalają na realizację bardziej aktywnej współpracy z państwowymi rolniczymi organizacjami doradczymi.

Przedstawione podejmowane i planowane działania są próbą wskazania płaszczyzn współpracy Instytutu Zootechniki PIB z jednostkami doradztwa rolniczego dla sprawniejszego upowszechniania wyników badań naukowych w wśród polskich rolników.

LITERATURA

1. Chyłek E.K. (2005): Ekonomiczne uwarunkowania działalności wspomagającej badania w jednostkach badawczo-rozwojowych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Stowarzyszenie Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu, Roczniki Naukowe, tom VII, zeszyt 4, ss. 56-62.
2. Chyłek E.K. (2006): Nauka i innowacje w rozwoju sektora rolno-spożywczego. Przemysł Spożywczy. Warszawa, 1, ss. 6-10.
3. Chyłek E.K. (2009): Stanowisko Rządu Rzeczypospolitej Polskiej do dokumentu „*Towards a coherent strategy for a European Agricultural Research Agenda*”, ss. 11.
4. Chyłek E. K. (2009a): Gospodarka nieruchomościami oraz ocena funkcjonowania i program restrukturyzacji jednostek badawczo-rozwojowych podległych Ministrowi Rolnictwa Rozwoju Wsi” – opracowanie dla Sejmowej Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi, ss 42.
5. Kapłon B. (2006): Katalog innowacji zootechnicznych” Instytut Zootechniki, Kraków
6. Płonka S. (2000): Instytut Zootechniki 1950-2000, Wydawnictwo Instytutu Zootechniki, Kraków.
7. Wiatrak A. (2009) „Wyniki badań jako produkt rynkowy” w: Przyszłość sektora rolno-spożywczego i obszarów wiejskich. Pod redakcją A. Harasima Puławy 2009
8. Sprawozdanie z działalności naukowo-badawczej Instytutu Zootechniki za 2005, Kraków 2006.
9. Sprawozdanie z działalności naukowo-badawczej Instytutu Zootechniki za 2006, Kraków 2007.
10. Sprawozdanie z działalności naukowo-badawczej Instytutu Zootechniki za 2007, Kraków 2008.
11. Ustawa z dnia 25 lipca 1985 r. o jednostkach badawczo-rozwojowych (Dz.U.01.33.388).
12. Ustawa z dnia 22 października 2004 r. o jednostkach doradztwa rolniczego (Dz. U. z 2004 r., Nr 251, poz. 2507).

PIOTR MOSKAŁA, PAWEŁ RADOMSKI

UPOWSZECHNIANIE WYNIKÓW BADAŃ NAUKOWYCH W ROLNICTWIE (NA PRZYKŁADZIE INSTYTUTU ZOOTECHNIKI – PIB I JEGO WSPÓLPRACY Z JEDNOSTKAMI DORADZTWA ROLNICZEGO)

Słowa kluczowe: nauka, doradztwo, zaplecze naukowo-badawcze, ośrodki doradztwa, upowszechnianie, innowacje, rozwój gospodarczy, rolnictwo.

STRESZCZENIE

Zasadniczym celem niniejszego artykułu jest przedstawienie różnych płaszczyzn współpracy Instytutu Zootechniki PIB z jednostkami doradztwa rolniczego podejmowanej dla sprawniejszego upowszechniania wyników badań naukowych w wśród polskich rolników. Działania te są wielokierunkowe i przejawiają się we wspieraniu rozwoju kompetencji zawodowych doradców i specjalistów WODR (poprzez oferowanie różnych form kształcenia: kursów, seminariów, konferencji itp. oraz materiałów do samokształceniu – publikacji), wzbogacaniu ich instrumentarium pracy o potrzebne instrukcje wdrożeniowe i upowszechnieniowe, a nawet - proponowaniu pomocy w pozyskiwaniu środków unijnych.

PIOTR MOSKAŁA, PAWEŁ RADOMSKI

DISSEMINATION OF RESULTS OF THE RESEARCH INVESTIGATIONS IN AGRICULTURE (ON THE EXAMPLE OF THE NATIONAL RESEARCH INSTITUTE OF ANIMAL PRODUCTION AND ITS COLLABORATION WITH AGRICULTURE ADVISORY UNITS)

Keywords: science, advising, scientific and research infrastructure, advisory units, dissemination, innovations, economical development, agriculture.

SUMMARY

The essential objective of the present article is showing of different cooperation areas between the National Research Institute of Animal Production and its collaboration with agriculture advisory units undertaken for more efficient dissemination of investigation results among polish farmers. These actions are multidirectional and manifest itself in supporting of competence development of professional advisers and experts of WODR (regional units of advising in agriculture) (through different kinds of formation proposed: courses, seminars, conferences, etc.), as well as support materials for self-education and publication, as well as enriching their workbox in necessary implementation and dissemination instructions, and even in proposing of aid in gaining over European funds.